

A Kincskereső áprilisi száma

"Tavas van, tavasz van, gyönyörű tavasz..." — *József Attila* tavaszközszöntő sorait olvashatjuk a Kincskereső első lapján, s ugyancsak a természet megújulását ünnepli egy szép *Áprily*-vers, a Tavaszí zizek. A változatos lírai anyagból még *Kányádi Sándor* verses meséjét és *Tamkó Sírátó Károly* Majomországának mulatságos darabját emelhetjük ki, s egy fiatal erdélyi költő, *Markó Béla* eredeti hangú gyerekkverseit.

Sokszínű a szám prózai válogatása is. A lap hűséges olvasói bizonyára nagy örömmel fogadják majd *Janikovszky Éva* — *Réber László* Az úgy volt...-jának újbóli jelentkezését — ezúttal arról a különös válto-

zatról szól, hogy az évek óta egy osztályba járó fiúk és lányok egyszercsak kezdek „észrevenni” egymást. *Tamási Áron* Hegyi csata című kis remeke egy fiatal hegyi pásztor és egy medve párviadalát meséli el. *Kertész Balázs* sci-fi-paródiája a rettenthetetlen űrhajós, *Hallgatag Erik* kalandjáról számol be, amely a „pacnik” bolygóján esett meg vele. Az **IDŐGÉP** IN-DUL... sorozat „időgépe” a török időkbe röpíti el az olvasót *Tóth Béla* A közsörus kádi című regényének izgalmas részletével. *Karinty Frigyes* által magyarított Egy komisz kölyök naplója már több nemzedék kedves olvasmánya volt — a Kincskereső most az Áp-

rilis elseje című fejezetét közli a — néhol már vérfagyasztóan — mulatságos könyvből. Ezenkívül még egy baskir népmonda (*Kara Jurga*) és *G. B. Grinnell* indiai regényének újabb folytatása olvasható a lapban, s egy török író, *Aziz Nesin* írása a mai török gyerekek életéről.

Az Édes anyanyelvünk rovar *Deme László* cikkét közli (A *Kazinczy*-versek nyelvre készülöve), mely a „Beszélni nehéz!” rádióműsor hallgatóihoz és a beszédművelő körökhöz szól. A cikkből megismerhető a köznevelési beszédművelő műsor jelrendszere is. Az Irodalmi séták, *Tuskés Tibor* írásával, híres kollégiumokba kalauzol.

Előírások és a gyakorlat

A bűnözés tavalyi helyzete

A legfőbb ügyész a közel-múltban tájékoztatott az elmúlt év bűnözésének helyzetéről és a bűnüldözés eredményeiről. Jelentős, közérdekű kérdéssről lévén szó, az országos tapasztalatok mellett érdemes a helyi sajátosságokat is felidézni. Még akkor is, ha megállapítható: az országos adatok főbb jellemzői általánosságban a város és a járás bűnözési és bűnüldözési helyzetére is érvényesek.

Szeged város és a járás bűnözésének adataiban elmulat bizonyos mérvű csökkenés volt tapasztalható és egyes bűncselekmény-kategórián belül tendenciailódás észlelhető. A helyi viszonyokra is érvényes a legfőbb ügyésznek a megállapítása, hogy az ismertté vált bűncselekmények és az elkövetők száma évenként kisebb-nagyobb mértékben változik. A közrend és a közbiztonság 1981-ben — a néhány kedvezőtlen vonás ellenére is — alapvetően szilárd.

Az összébűnözésben — számuknál, gyakoriságuknál fogva — továbbra is kiemelkedő helyet foglalnak el a vagyon elleni cselekmények, köztük is a lopások. A társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett — és feljelentett — cselekmények száma némileg csökkent, az okozott kár összege viszont jóval magasabb volt, mint 1980-ban. A társadalmi tulajdon károsító ügyeknél idén is vizsgálták a bűncselekmények elkövetésének okait, körülményeit. Egyes helyeken — miként korábban is — nagyfokú felelőtlenséggel találtak, megállapították, hogy az ellenőrzések nem megfelelőek. Tapasztalhatjuk továbbá, hogy egyes területeken összetévesztik az egyszerűsítést a felelőtlenséggel, a bizonylati fejelem legelemibb követelményeit sem tartják be. Gyakori jelenség a szükségtelen túlszabályozás, ugyanakkor egyes gazdálkodó szervezetek a gazdálkodás — első sorban a pénz- és anyaggazdálkodás — fontos területeit szabályozás nélkül hagyják. Mintegy kaput nyitva az illetéktelen haszonszerzésre töreknek. Még mindig sok az a vezető, aki ellenőrzési jogkörében elhanyagolja a társadalmi tulajdon védelmét. Beszélnek ugyan róla, de a gyakorlatban nem sokat tesznek. Így fordulhattak elő hosszú hó-

napokon keresztül tartó visszaélések. A vállalati rendészeti szervek tevékenysége sem mindenütt megfelelő. Ezt mutatják a késedelmes és esetenként elhanyagolt intézkedések.

Egyes helyeken még mindig nem lehetett elérni, hogy az anyaggazdálkodás, anyagi szállításnál megfelelő legyen az ellenőrzés. Van Szegeden vállalat, ahol minden évben több alkalommal ki tudnak szállítani olyan anyagokat, amelyeket megfelelő kapu-ellenőrzés mellett — az el tulajdonított tárgyak terjedelmére és számára tekintettel — észre kellett volna vevni. A vagyon elleni cselekmények magas számából arra lehet következtetni, hogy egyes telenhelyek, építkezési területek ma már az illegális anyagbeszerzések fő forrásai. A társadalmi tulajdon védelmében még bőven akad tenyázó; a megelőzés nem pénzkérdés!

A személyi tulajdon károsító cselekmények száma némi emelkedést mutatott tavaly, továbbra is viszonylag kisebb a kárérték. E cselekmények magas számuk és gyakoriságuk miatt nyugtalanítóak. Elkövetésükben közrejátsszik az állampolgárok felelőtlensége, gyakran lezáratlanul hagyják a járműveket, nyitva a lakások ajtaját, munkahelyi irodákban őrizetlenül a táskákat. Új jelenségként egy-egy magasabb számban fordulnak elő a munkahelyeken, a felsőoktatási intézmények kollégiumaiban az egymás sérelmére elkövetett sorozatos lopások. Nem segíti a bűnözés elleni küzdelmet az a helytelen gyakorlat, hogy nem tesznek feljelentést, vagy csak késedelmes jelentik a történeteket.

Az összébűnözésben belül viszonylag magas számban fordultak elő a testi épséget sértő cselekmények. Családi problémáikat, belső személyi konfliktusait sokan jellemzően kívánták rendezni. A szegedi járásban megszorítottak tavaly az efféle cselekmények. Megítélésüknél

figyelembe kell venni, hogy a családon belül élő kiskorú gyermekekre különösen rossz hatással vannak. Nagy szerepe van az itálnak a közlekedési bűncselekmények számának gyarapodásában is. Az ittas vezetés — a szabálysértéseket is beleértve — nem csökken, hanem emelkedik. Ez arra figyelmeztet, hogy fokozni kell a felvilágosító és nevelő munka hatékonyságát. A visszaesőkkel szemben hosszabb tartamra kell a járművezetéstől való eltiltást kiszabni. Az ittas járművezetés mind az állampolgári, mind pedig a közlekedési felelősségnek súlyos megsértése.

Nem lenne teljes a kép, ha nem szólnánk a vám- és devizacselekmények elkövetéséről, akik a társadalom minden rétegét képviselik. Jóllehet a téren a jogi felvilágosítás rendszeres és gyakorlatias volt. Az idegenforgalmi idény kezdete előtt mindannyiszor, e lap hasábjain is felhívták az arra illetékes vám- és pénzügyi szervek a figyelmet, hogy a külföldi utazásoknál milyen vámelőírásokat kell betartani. Egyesek, ennek ellenére is megsértették a szabályokat, cselekményük magyarázatára esetenként a legnaivabb történeteket adják elő. Ugyanez a helyzet a külföldi állampolgároktól történő jogszabályt sértő vásárlásoknál, üzleteléseknél is. Nem szabad elfelejteni, hogy ilyen esetben nemcsak büntetés jár a jogellenes magatartásért, hanem a behozott vagy megvásárolt vagyontárgy elkobzása is; tehát semmiképpen nem éri meg!

A nyomozó és igazságügyi szervek az elmúlt évben is a jogpolitikai elvek és a törvények szigorú betartása mellett, megfelelő szinten végezték munkájukat. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a bűnözés visszaszorítása a társadalom minden egyes tagjának feladata. A helyzet alapvetően tartós javuláshoz a morális szint emelése, a jogszabályok betartása szükséges.

Dr. Jármai Tibor

Szerelés a felhők felett

A Kaukázus hegységben, mintegy 3 ezer méter tengerszintfeletti magasságban sikeresen véget ért egy bo-

nyolult kísérlet. Az orosz-szaj (Ukraina) szakemberek által kidolgozott technológia alapján gyorsan és megbízhatóan felállították az inguri vízerőművet és a sztavropoli regionális erőművet összekötő áramvezeték első támpilléreit.

Nagy teljesítményű helikopterek segítségével egy speciális felszerelésből és berendezésből álló komplexum lényegesen meggyorsította és veszélytelenné tette ezeket a munkákat. Gépi kezek — az úgynevezett manipulátorok — megszüntetik a levegőbe emelt sok tonnás konstrukciók hintázását, precízen feladják és a szükséges helyen rögzítik őket. Minden pillér szereléséhez ötödannyi időre van szükség, mint a hagyományos technológia alkalmazása esetén.

Az új módszer felhasználható tévéközvetítő-állomások és különféle támpillérek létesítésénél olyan körülmények között, amikor a hagyományos emelőgépek nem alkalmazhatók.

Dr. V. M.

Regényelemzések

A huszadik századi irodalom kedvelői bizonyára örömmel fogadták *Haldás Előné Szász Anna* *Mária* A modern regény mesterei című tanulmánykötetét, amely a Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg. A szerző, aki hosszú időn át volt a JATE Angol Tanszékének oktatója, majd vezetője, hét huszadik századi regény elemzésébe sűrítte a próza-irodalom terén végzett kutatómunkája egy részének eredményeit.

A kötethez frott előszóban a szerző felvázolja a regényműfaj fejlődéstörténetét, megkülönböztetett figyelmet szentelve a huszadik századi regény kialakulása szempontjából meghatározó jelentőségű írásoknak (Flaubert, Zola, Dosztojevszkij), majd kitér azokra az általános jellemzőkre, amelyek századunk regényét megkülönböztetik a megelőző korok regénytipusaitól (a cselekmény elsorvadása, a regény terének beszűkülése, ill. átvedése az ember belső világára, az ezzel szorosan összefüggő szubjektívizálódás, a totalitási igény feladása stb.).

Az elsőként tárgyalt mű, *André Gide* *Pénzhamisító* című regénye egyfajta híven reprezentálja a francia író regényírási törekvéseit, másfelől megtestesíti a modern regényre jellemző általános tendenciákat. A szerző mélyrehatóan elemzi az írónak a külvilághoz való ambivalens viszonyulását, amely egy sajátosan kettős regénykonceptió kidolgozásához vezetett: egyrészt a reális világ elfogadása, másrészt egy fölötté létező „második realitás”, egy ismeretlen, irracionális univerzum feltételezése; majd rámutat, hogy e kettős célkitűzésnek megfelelően Gide elbeszélői technikájában hagyományos elemek modern eszközökkel keverednek.

A második fejezetben a szerző *Virginia Woolf* *Mrs. Dalloway* című regényét úgy mutatja be, mint a huszadik században megjelent ún. tudatfolyamregény műfajának egyik reprezentáns alkotását. Megállapítja, hogy Woolf nem alkalmaz hagyományos értelemben vett narrátort, hanem az elbeszélés nézőpontját a szereplők tudatába helyezi. Ez az elbeszélői technika impresszionisztikus ábrázolásmódot eredményez, mivel a regényben a külvilág eseményei abban a sorrendben és formában jelennek meg, ahogyan a szereplők tudatában leképeződnek, azaz impressziókká alakulnak.

Alfred Döblin *Berlin, Alexanderplatz* című regényének elemzése során a szerzőt a mű különböző szinteken történő értelmezésének lehetőségei foglalkoztatják.

Rámutat, hogy az első szinten a regény szabályszerű rémítő történet, amely a vásári képmutató énekekkel (moritár) mutat rokonságot. A regény második síkja példabeszéd, amely Biberkopf, a főhős hanyattatásokkal teli, bűnökkel beárnyékoltt életén, bukásán, majd megújulásán keresztül az egocentrikus életfelfogás feladásától a nagyobb közösségbe való integrálódáshoz vezető utat szimbolizálja. Ezen a szinten az elemző Biberkopföt párhuzamba állítja a német fejlődésregények „kereső hőseivel”. A regény harmadik rétege a naturalisztikus, expresszionisztikus szellemben feldolgozott nagyváros-téma, amely a mű helyét *Joyce* *Ulysses* és *Dosztojevszkij* regénye mellett jelöli ki a világirodalomban.

A negyedik fejezetben *H. Szász Anna* *Mária* *Alain Robbe-Grillet* *Útvesztő* című művét a francia „új regény” esztétikai elveinek tükrében elemzi. Megtudjuk, hogy az *Útvesztő* volta-keppen a regényírás, mint alkotói folyamat regénybe foglalása, más szóval fikció a fikcióban. E célkitűzés két lépésben valósul meg: az író kitalál egy narrátort, majd a narrátorral kitalált egy történetet.

Natalie Sarraute *Planetarium* című regényét a szerző pszichológiai szemzőgökből közelíti meg. Rámutat, hogy a műből hiányoznak a hagyományos lélektani regény kellékei, ugyanakkor *Sarraute* a tudatfolyamregény íróinál is precízebben, keletkezésük pillanatában igyekszik megragadni a tudatban végbemenő folyamatokat. A modern regényekre jellemző cselekménysoradás a *Planetarium*ban eltér a megszokottól: a történet nem eseményekre, hanem hétköznapi szituációkra épül, amelyet párbeszéd, illetve belső monológok közvetítenek.

William Golding *A torony* című regényének elemzése során a szerző konkrét példákon mutatja be, hogyan teremti az író lényegében hagyományos regénytechnikai eszközökkel összefüggést a mű tárgyát képező hiteles történelmi esemény (egy 14. századi katedrális építése) és az arra épülő második szint, az egy misztikus fokozott jelentésvilág között, amelyek értelmezésére számos kísérlet történt a regény megjelenése óta. A szerző olyan elméletet dolgoz ki, amely részint magasabb egységbe foglalja a korábbi interpretációkat, részint új megvilágításba helyezi a mű jelképes mondanivalóját, amennyiben *A torony* szimbolizmusát a bibliai bűnbeszámítással hozza összefüggésbe.

Heinrich Böll *Csoportkép* *hölgyel* című regényét a

szerző a modern realizmus szellemében fogant széles ívű társadalomrajz és *Leni Gruyten* életművének kettős aspektusából közelíti meg. A logikus érvekkel alátámasztott okfejtésből kiderül, hogy az író *Leni* erkölcsi tisztaságot sugárzó alakjában egy modern szentet, a katolikus *Madonna* huszadik századi változatát alkotta meg, aki a fennálló társadalmi rend korrupt, az érvényes erkölcsi integritását senmibe vevő normáinak elutasításán keresztül felvillantja egy humanisztikus, utópisztikus közösség létrehozásának lehetőségét.

Összegezve elmondhatjuk, hogy *hégypótló művel gazdagodott a huszadik századi regény magyar nyelvű szakirodalmá, annál is inkább, mivel e tanulmánykötetben — a szerző szándékának megfelelően — első sorban olyan írók kaptak helyet, akik jelentős mértékben járultak hozzá ugyan a modern regény kialakulásához, de akiknek a hazai irodalomkritika ez ideig viszonylag kevesebb figyelmet szentelt. Minden részletre kiterjedő, alapos elemző munka, logikus, meggyőző érvelés, lebilincselő eladómód — a mű megannyi érdeme. A modern regény mesterei legfőbb érdeme a szerzőnek az író és az általa teremtetett fikcionális világ viszonyára, valamint a narrátor funkciójára, típusaira vonatkozó kutatási eredményeiben rejlik. Ez az egységes megközelítési mód foglalja magában egységbe a legkülönbözőbb irányzatokat képviselő regények önmagukban is nagy jelentőségű interpretációit.*

Dr. Janó István

Bedolgozói jogviszony bejegyzése a munkakönyvbe

A bedolgozói jogviszony munkakönyvbe történő bejegyzéséről kér tájékoztatást *K. Z.-né szegedi olvasónk*. Szeretné tudni, hogy a bedolgozói foglalkoztatást minden esetben be kell-e jegyezni a munkakönyvbe, s ha igen, hogyan?

A bedolgozók foglalkoztatásáról szóló 10/1981. (IX. 29.) MűM. számú rendelet 1982. január 1-től lépett életbe. E rendelet előírásai szerint a munkakönyvbe be kell jegyezni az 1968. január 1. napja után bedolgozói jogviszonyban töltött időből a biztosított bedolgozói jogviszony időtartamát, továbbá a bedolgozó teljesítménye alapján a biztosított bedolgozói jogviszonnyal egy tekintet alá eső, a munkálta-

tó (szövetkezet) által igazolt időket. Az előbbire már a bedolgozói megállapodás megkötésekor sor kerül: a munkakönyvbe a „biztosított bedolgozó”, majd a jogviszony megszűnésekor pedig a „bedolgozó jogviszony megszűnt” — bejegyzést kell alkalmazni.

Biztosított bedolgozói jogviszony az, ha a munkáltató és a bedolgozó írásban megállapodik abban, hogy a munkáltató bizonyos munkamenységgel rendszeresen ellátja a bedolgozót, aki ezt a tevékenységét az igényelt mértékben és előírásoknak megfelelően rendszeresen elvégzi. A megállapodásban legalább olyan mennyiségű munka elvégzését kell kikötni, amely a bedol-

gozónak — negyedévi átlagában — a rendelkezésbe meghatározott minimális havi munkabér felét elérő keresetet biztosít. (Ennek mértéke: töredék év esetén havi átlagban legalább 675 forint). Ha a bedolgozó éves teljesítménye külön megállapodás nélkül is eléri a kiköthető legkisebb munkamenységet, akkor ezt az időtartamot is be kell jegyezni a munkakönyvbe, akkor, amikor a bedolgozó jogviszonya megszűnik.

A munkakönyvbe bejegyzett bedolgozó jogviszony munkaviszonyban töltött idő mindenütt, ahol a munkaviszonyra vonatkozó szabály a munkaviszonyban töltött idő figyelembevételét írja elő.

Dr. V. M.